

Lapsiasiavaltuutetun toimintasuunnitelma vuodelle 2025

Koulutuksen yhdenvertaisuus ja lapsen oikeudet

Lapsiasiavaltuutetun tehtävät

Lapsiasiavaltuutettu varmistaa, että lasten asema ja oikeudet otetaan huomioon lainsäädännössä ja yhteiskunnallisessa päätöksenteossa. Valtuutettu arvioi, seuraa ja edistää lapsen oikeuksien toteutumista Suomessa ja tuo lasten oikeuksien näkökulmaa päätöksentekoon ja yhteiskunnalliseen keskusteluun. Lapsiasiavaltuutettu rakentaa lapsille hyvää ja oikeudenmukaista yhteiskuntaa yhdessä muiden toimijoiden kanssa. Työn perustana on YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista (SopS 59–60/1991).

Lapsiasiavaltuutettu on itsenäinen ja riippumaton valtion viranomainen, jota ohjaa laki lapsiasiavaltuutetusta (1221/2004) sekä valtioneuvoston asetus lapsiasiavaltuutetusta (274/2005). Valtuutettu toimii oikeusministeriön hallinnonalalla. Tätä toimintasuunnitelmaa laadittaessa lapsiasiavaltuutetun toimistossa työskentelee lapsiasiavaltuutetun lisäksi toistaiseksi voimassa olevassa virkasuhteessa hallinnollinen avustaja, erikoistutkija, kaksi juristia, ylitarkastaja ja viestintäasiantuntija. Kaikilla lapsiasiavaltuutetun toimiston työntekijöillä on tärkeä rooli lapsen oikeuksien edistämässä.

Lapsiasiavaltuutettu laatii vuosittain toimintasuunnitelman ja antaa sen tiedoksi valtioneuvostolle (laki lapsiasiavaltuutetusta 3 § ja asetus lapsiasiavaltuutetusta 4 §). Tässä toimintasuunnitelmassa kuvataan ensin vuoden 2025 painopistealue, jonka laatimisessa on hyödynnetty Sitran tulevaisuusbarometrin tuloksia¹ ja etenkin nuorten vastauksia² ja megatrendityön tuloksia, kansallista lapsistrategiaa³ ja sen perustana toiminutta Lapsen aika -raporttia⁴, ministeriöiden kansliapäälliköiden Mahdollisuudet Suomelle 2023 -raporttia⁵, oikeusministeriön hallinnonalan toimintaympäristöanalyysia sekä lapsiasiavaltuutetun toimistossa vuosien varrella tehtyjä havaintoja⁶.

Lapsiasiavaltuutetun työ on tässä toimintasuunnitelmassa jaoteltu kolmeen kokonaisuuteen. Lapsiasiavaltuutettu

1. arvioi lapsen oikeuksien toteutumista
2. seuraa, tuottaa ja välittää tietoa lapsen oikeuksista
3. verkostoi ja rakentaa yhteyksiä eri toimijoiden välille.

¹ https://www.sitra.fi/wp/wp-content/uploads/2023/03/sitra_tulevaisuusbarometri-2023_alt_v2.pdf

² https://www.sitra.fi/wp/wp-content/uploads/2023/02/sitra-tulevaisuusbarometri-2023_erillisraportti_nuoret.pdf

³ Kansallinen lapsistrategia: Komiteamietintö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-777-5>

⁴ Lapsen aika: Kohti kansallista lapsistrategiaa 2040. Valtioneuvoston julkaisuja 4/2019. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-698-0>

⁵ Damski, J., ym. (2023). Mahdollisuudet Suomelle: Kansliapäälliköiden viestit hallitusvaihdokseen. Valtioneuvoston julkaisuja 2023:4. <https://valtioneuvosto.fi/mahdollisuudet-suomelle-2023#/>

⁶ <https://lapsiasia.fi/vuosikertomukset>

Toimintaympäristö vuonna 2025

Vuoteen 2025 siirrytään maailmanpoliittisesti levottomassa ajassa. Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan on jatkunut kiivaana ja pakottanut ihmisiä edelleen maanpakoon. Syyskuussa 2024 Suomessa oli noin 46 000 tilapäistä suojelua saavaa ukrainalaista. Vuonna 2024 tilanne kiristyi entisestään myös Lähi-idässä, ja vuoden päättyessä pelättiin konfliktien laajenevan alueella. Vaikealla geopoliittisella tilanteella on vaikutusta paitsi konfliktialueiden lasten hyvinvointiin myös suomalaislasten arkeen.

Vaikka Venäjän hyökkäyssodan suorat vaikutukset Suomen talouteen ovat laantumassa, kun voimakas inflaatio on rauhoittunut ja ohjaukorot sekä energianhinta ovat laskeneet, moni kokee taloutensa epävarmaksi. Pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaiset valtiontalouden vakauttamistoimet ovat kohdistuneet lapsiperheiden sosiaaliturvaan, ja vaikutukset ovat kasautuneet etenkin yksinhuoltajatalouksiin. Taloudellinen epävarmuus heijastuu lapsiperheiden hyvinvointiin monin tavoin.

Vuoteen 2025 siirryttäessä myös huoli lasten ja nuorten hyvinvoinnista on suuri. Etenkin mielenterveyden oireet ja häiriöt sekä erilaiset neurokirjon ominaisuudet ovat herättäneet huolta ja palvelujen tarvetta. Samalla hyvinvointialueiden järjestäytyminen ja niihin kohdistuvat säästöpainheet ovat aiheuttaneet palvelujen ruuhkautumista ja kokemuksia niiden riittämättömyydestä. Myös kuntien ja hyvinvointivaltioiden yhteistyö hakee vielä muotoaan.

Lasten ja nuorten hyvinvointi on vahvasti kytköksissä myös koettuun turvallisuuteen. Valitettavasti alaikäisten väkivaltarikollisuus on lisääntynyt ja herättänyt pelkoa lasten keskuudessa. Heikentyvään tilanteeseen on herätty hiljalleen, ja väkivallan ja nuorisorikollisuuden vastainen työ odottaa laaja-alaista toimeenpanoa. Lapsiasiavaltuutettu jatkaa yhteistyötä eri viranomaistahojen kanssa tilanteen korjaamiseksi.

Toimintaympäristön ennakoimattomuus ja levottomuus vaikuttaa lapsiasiavaltuutetun työhön monin tavoin. Lapsiasiavaltuutettu aloittaa vuoden uuden viisivuotisstrategiansa puitteissa. Strategian visio on arvostettu ja kestävä lapsuus. Se tarkoittaa, että suomalaisessa yhteiskunnassa lapsuutta arvostetaan tärkeänä elämänvaiheena ja että vähenevästä lapsiväestöstä pidetään huolta. Lapsiasiavaltuutettu pitää tärkeänä, että yhteiskunnallinen päätöksenteko perustuu kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin ja tutkittuun tietoon. Tulevalla strategiakaudella syvennetään tutkimustiedon ja lasten näkemysten hyödyntämistä toimiston työssä sekä näiden välittämistä yhteiskunnassa.

Lapsiasiavaltuutettu on vahvistanut kansainvälistä yhteistyötä ja pitänyt tiivistä yhteyttä Euroopan ja Pohjoismaiden lapsiasiavaltuutettuihin. Suomen lapsiasiavaltuutettu toimii Euroopan lapsiasiavaltuutettujen verkoston ENOCin puheenjohtajana kaudella 2024–2025, mikä avaa mahdollisuuksia tukeutua kansainvälisiin kokemuksiin ja jakaa osaamista yli rajojen.

Vaikea maailmanpoliittinen tilanne vaikuttaa myös lapsiasiavaltuutetun toiminnan suunnitteluun. Ihmisoikeustoimijoiden on parannettava valmiuksiaan vastata tuleviin kriiseihin, ja tämä on otettu vakavasti lapsiasiavaltuutetun toimistossa. Toimiston suunnitelmallista työtä on vahvistettu viisivuotisstrategian turvin, ja samalla jatketaan jo aiemmin toteutettujen uudistusten implementointia. Pyritään lisäämään viraston valmiuksia vastata erilaisiin häiriötilanteisista herääviin kysymyksiin liittyen esimerkiksi sähkökatkoihin, informaatiovaikuttamiseen, elintarvikepulaan, ydinsäteilyyn tai hyökkäyssotaan. Toimiston sisällä valmiutta on vahvistettu myös turvallisuuskävelyn, ensiapukoulutuksen ja työnohjauksen avulla. Uuden oikeushallinnon erityisviranomaisten viraston työskentelyn myötä hallinnolliseen ja käytännön työhön saadaan laajempaa tukea.

Samalla lapsen oikeuksien asioissa on käynnissä useita yhtäaikaista kansallisia kehittämishankkeita. Kansallinen lapsistrategiatyö, joka tähtää YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen toimeenpanon edistämiseen, on lapsiasiavaltuutetun tärkeä yhteistyörakenne. Lapsen oikeuksien kansallisen viestintästrategian toimeenpano jatkuu. Valtuutetun toiminnan tärkein sidosryhmärakenne eli lapsiasianeuvottelukunta aloittaa työskentelynsä aiempaakin vahvempana. YK:n lapsen oikeuksien komitean päätelmät ohjaavat lapsiasiavaltuutetun tulevaa työtä merkittävästi.

Vuoden 2025 teema: Koulutuksen yhdenvertaisuus ja lapsen oikeudet

Vuonna 2024 lapsiasiavaltuutetun toiminnan painopisteenä oli koulutus ja lapsen oikeudet. Vuoden aikana havaittiin, että koulutuksen yhdenvertaisuus oli hyvin ajankohtainen ja merkittävä kysymys. Jo kauan on tiedetty, että lapsen sosioekonominen tausta on yhteydessä oppimistuloksiin. Suomalainen peruskoulu on tähän asti ollut kansainvälinen menestystarina, joka on onnistunut tasoittamaan vanhempien koulutus- ja tulotasosta aiheutuvaa eriarvoisuutta. Peruskoulusta ovat osaamisella mitattuna hyötäneet etenkin vähiten koulutettujen vanhempien lapset, ja peruskoulu on vähentänyt voimakkaasti poikien tulojen riippuvuutta isien tuloista.⁷ Menestyskertomus on kuitenkin alkanut rakoilla. Tuoreessa PISA-tutkimuksessa havaittiin, että vanhempien koulutus, ammatti ja kodin varallisuus oli Suomessakin aiempaa vahvemmin yhteydessä oppilaiden osaamiseen. Suomessa sosioekonomiselta taustaltaan ylimmän neljänneksen oppilaiden pistemäärä oli huomattavasti alimman neljänneksen pistemäärää korkeampi, ja tämä ero oli kasvanut viime mittauksissa. Kasvu johtuu siitä, että alimman sosioekonomisen taustan oppilaiden tulokset olivat heikentyneet ylimmän sosioekonomisen taustan oppilaita enemmän.⁸ Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen Karvin viimeisin osaamisen pitkittäisarviointi kiinnittää huomiota siihen, että peruskoulujen väliset osaamiserot kasvavat jo peruskoulun alussa. Myös kaksivuotisen esiopetuksen alkumittauksissa havaittiin eroja lasten taitojen ja

⁷ Pekkarinen, T. & Uusitalo, R. (2012). Peruskoulu-uudistuksen vaikutukset. Kansantaloudellinen aikakauskirja 108(2), 128–139.

⁸ <https://www.jyu.fi/fi/uutinen/pisa-2022-osaaminen-heikentyneet-suomessa-ja-lahes-kaikissa-muissa-oecd-maissa>

heidän taustojensa välillä. Kaikkien tarkasteltujen taitojen ja valmiuksien kohdalla havaittiin merkittäviä eroja vanhempien koulutuksen, tulojen ja syntymämaan sekä lasten syntymäkuukauden ja äidinkielen perusteella.⁹

Se, että lapsen sosioekonominen tausta vaikuttaa niin vahvasti lapsen oppimistuloksiin, on lapsen oikeuksien toteutumisen kannalta suuri ongelma. YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus antaa jokaiselle lapselle oikeuden kehittymiseen ja syrjimättömyyteen. Sopimuksen nojalla valtio on velvollinen tarjoamaan jokaiselle lapselle ilmaisen perusopetuksen ja tukemaan lasta toisen asteen ja korkea-asteen koulutuksessa. Lisäksi koulutuksen on kunnioitettava lapsen ihmisarvoa, ja koulutuksen sisältöjen on edistettävä paitsi lapsen yksilöllisten ominaisuuksien kehitystä myös yhteiskunnan jaettuja arvoja. YK:n taloudellisten, koulutuksellisten ja kulttuuristen oikeuksien komitea on korostanut, että koulutuksen tulee olla saatavilla (available), saavutettavaa (accessible), hyväksyttävää (acceptable) ja mukautuvaa (adaptable). YK:n lapsen oikeuksien komitea taasen korostaa, että koulutuksen on oltava lapsikeskeistä, lapsiystävällistä ja voimaannuttavaa. Valtioiden on huolehdittava, että jokaisen lapsen oikeus oppimiseen tapahtuu.

Vuonna 2025 lapsiasiavaltuutettu vahvistaa työtään koulutuksen yhdenvertaisuuskysymysten parissa. Hallitusohjelmaan on kirjattu lukuisia koulutusta koskevia perusparannuksia. Vuoden aikana lapsiasiavaltuutettu kuulee lapsia koulutuksen yhdenvertaisuuden kysymyksistä ja julkaisee koulutusta koskevan Lapsibarometrin, jossa 6–7-vuotiaat lapset kertovat näkemyksistään esiopetukseen liittyen. Toimisto tiivistää hyvin alkanutta yhteistyötään koulutuksen ammattilaisten ja asiantuntijoiden kanssa. Lapsiasiavaltuutettu pyrkii lisäämään koulutuspoliittiseen keskusteluun ja päätöksentekoon lapsen oikeuksien näkökulmaa sekä lasten ja nuorten näkemyksiä koulutuksesta.

Lapsiasiavaltuutetun 20-vuotisjuhlavuosi

Lapsiasiavaltuutetun toimisto perustettiin vuonna 2005, mistä tulee kuluneeksi 20 vuotta. Juhlavuoden kunniaksi lapsiasiavaltuutettu päivittää visuaalista ilmettään. Elokuussa 2025 järjestetään juhlaseminaari yhteistyössä planetaarista hyvinvointia yhteiskunnassa edistävän Jyväskylän yliopiston resurssiviisausyhteisö JYU.Wisdomin kanssa. Tavoitteena on juhlavuoden aikana huomioida viestinnässä ja toiminnassa erityisesti lapset ja nuoret.

⁹ <https://okm.fi/-/kaksivuotisen-esiopetuksen-kokeilun-valiraportti-on-julkaistu>

Lapsiasiavaltuutettu arvioi lapsen oikeuksien toteutumista

”Tehtävässään lapsiasiavaltuutetun tulee arvioida lapsen edun ja oikeuksien toteutumista, seurata lainsäädäntöä ja yhteiskunnallista päätöksentekoa sekä arvioida niiden vaikutuksia lasten hyvinvointiin. Lapsiasiavaltuutetun tulee aloittein, neuvoin ja ohjein kehittää yhteiskunnallista päätöksentekoa lasta koskevissa asioissa ja edistää lapsen edun toteutumista yhteiskunnassa.” (Laki lapsiasiavaltuutetusta 2 §.)

Lausunnot

Lausuntojen laatiminen keskeisimmistä hallituksen esityksistä, viranomaismuistioista ja -selvityksistä on olennainen osa valtuutetun arviointitehtävää. Toimisto seuraa hallituksen säädösvalmistelua ja lausuu tarvittaessa myös sellaisista hallituksen esityksistä, joista siltä ei ole pyydetty lausuntoa. Valtuutettu seuraa pyydettyjen ja annettujen lausuntojen määrää sekä panostaa lausuntojen laatuun ja tutkimusperustaisuuteen. Lausuntojen vaikuttavuutta arvioidaan seuraamalla niiden vaikutusta hallituksen esityksiin, valiokuntien mietintöihin ja eduskunnan päätöksiin.

Aloitteet ja kannanotot

Lapsiasiavaltuutettu seuraa lapsiin liittyvää päätöksentekoa, yhteiskunnallista keskustelua ja kansalaisyhteiskunnasta nousevia ilmiöitä. Valtuutetulla on tärkeä rooli lapsen oikeuksia koskevien epäkohtien havaitsemisessa ja esiin nostamisessa. Tarvittaessa lapsiasiavaltuutettu tekee eri tahoille aloitteita, joilla kiinnitetään toimijoiden huomiota lapsen oikeuksiin liittyviin epäkohtiin tai pyritään edistämään muutosta. Lapsiasiavaltuutettu tekee kannanottoja ajankohtaisista lapsia koskevista aiheista lasten hyvinvointiin ja oikeuksiin liittyen – tarvittaessa yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Aloitteiden ja kannanottojen vaikuttavuutta arvioidaan seuraamalla aiheesta herännyttä yhteiskunnallista keskustelua mediaseurannan analytiikan avulla sekä arvioimalla toteutunutta muutosta esitetyissä asioissa.

Vuosikertomus ja toimintasuunnitelma

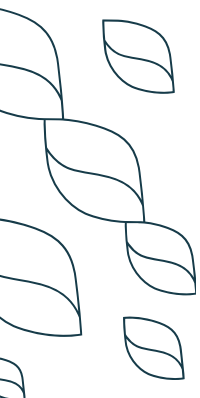
Lapsiasiavaltuutettu antaa vuosittain valtioneuvostolle kertomuksen toimialaltaan. Vuosikertomus sisältää arvion lapsen oikeuksien toteutumisesta ja lasten hyvinvoinnin ja elinolojen kehityksestä sekä lainsäädännössä havaituista puutteista. Vuosikertomus luovutetaan valtioneuvostolle maaliskuun loppuun mennessä. Vuosittaisessa toimintasuunnitelmassa (tämä asiakirja) kuvataan kunkin vuoden strategiset painopisteet ja niiden liittyminen eri hallinnonalojen toimintaan. Toimintasuunnitelma luovutetaan valtioneuvostolle.

Eduskuntakertomus

Lapsiasiavaltuutettu antaa kerran neljässä vuodessa eduskunnalle kertomuksen toimialtaan. Eduskuntakertomus on julkaistu vuosina 2018 ja 2022. Vuonna 2025 laaditaan seuraava eduskuntakertomus, joka julkaistaan vuoden 2026 alussa.

YK:n lapsen oikeuksien komitean päätelmät

YK:n lapsen oikeuksien komitea antoi kesäkuussa 2023 päätelmänsä Suomen valtiolle. Päätelmissä lapsiasiavaltuutetun YK:n lapsen oikeuksien komiteassa esiin nostamat epäkohdat oli huomioitu kiitettävästi. Vuonna 2025 lapsiasiavaltuutettu edistää päätelmien tunnettuutta viestimällä niistä aktiivisesti ja hyödyntämällä niitä lausunnoissaan, aloitteissaan ja kannanotoissaan. Lapsiasiavaltuutettu seuraa ja arvioi komitean suositusten toteutumista etenkin vuosikertomuksessaan. Kunta- ja aluevaalit järjestetään huhtikuussa 2025, ja lapsiasiavaltuutettu saattaa päätelmät puolueiden, ehdokkaiden ja tuoreiden päättäjien tietoon.

Lapsiasiavaltuutettu seuraa, tuottaa ja välittää tietoa lapsen oikeuksista

”Tehtävässään lapsiasiavaltuutetun tulee seurata lasten ja nuorten elinolosuhteita. Lapsiasiavaltuutetun tulee aloittein, neuvoin ja ohjein kehittää yhteiskunnallista päätöksentekoa lasta koskevissa asioissa ja edistää lapsen edun toteutumista yhteiskunnassa. Lapsiasiavaltuutetun tulee pitää yhteyksiä lapsiin ja nuoriin ja välittää heiltä saamaansa tietoa päätöksentekoon sekä välittää lapsia koskevaa tietoa lapsille, lasten parissa työskenteleville, viranomaisille sekä muulle väestölle.” (Laki lapsiasiavaltuutetusta 2 §)

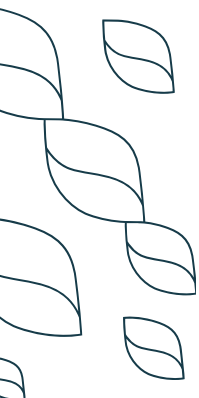
Yhteiskunnallisen keskustelun seuraaminen ja siihen osallistuminen

Lapsiasiavaltuutettu seuraa lapsiin ja nuoriin liittyvää yhteiskunnallista keskustelua ja kansalaisyhteiskunnasta nousevia ilmiöitä. Seurantatehtävässä hyödynnetään monipuolisesti mediaa, sidosryhmäyhteistyötä, kansalaisten yhteydenottoja sekä lasten ja nuorten kanssa käytäviä keskusteluja. Lapsiasiavaltuutetulla on oikeus saada muilta viranomaisilta maksutta tehtäviensä hoidon kannalta tarpeellisia tietoja, jollei salassapitosäännöksistä muuta johdu. Lapsiasiavaltuutettu seuraa myös valtuutetun omasta toiminnasta käytävää yhteiskunnallista keskustelua ja työn tunnettuutta mediaseurannan ja mainekyselyjen avulla.

Viestintä lapsiasiavaltuutetun toiminnassa

Lapsiasiavaltuutetun lakisääteisten tehtävien onnistumisessa viestinnällä on vahva rooli. Viestintäasiantuntijan tehtävänä on viestinnän lyhyen ja pitkän aikavälin suunnittelu, toteuttaminen ja arviointi, lapsen oikeuksien viestinnän edistäminen sekä toimiston viestinnällisen osaamisen vahvistaminen. Viestintäasiantuntija ylläpitää verkostoja erillisvaltuutettujen, oikeushallinnon, lapsenoikeustoimijoiden, Pohjoismaiden ja Euroopan lapsiasiavaltuutettujen ja muiden sidosryhmien viestinnän kanssa.

Vuoden 2025 aikana edistetään lapsen oikeuksien kansallista viestintästrategiaa, joka tuo yhteen kymmeniä lapsen oikeuksien valtionhallinnon ja kolmannen sektorin toimijoita. Toimiston strategiatyön yhteydessä vuonna 2024 laadittua lapsiasiavaltuutetun toimiston viestintästrategiaa toteutetaan käytännössä. Kansallista lapsen oikeuksien viestintäverkostoa ohjaa lapsiasiavaltuutettu ja koordinoi Lastensuojelun Keskusliitto. Kansallinen viestintä huomioidaan myös osana kansallisen lapsistrategian toimeenpanoa. Lapsiasiavaltuutettu on aktiivinen osallistuja lapsen oikeuksien viikon kampanjassa, tapahtumissa ja tilaisuuksissa.

Lapsibarometri

Lapsibarometri on lapsiasiavaltuutetun keskeinen työkalu pienten lasten kokemusten kartoittamiseksi. Se perustuu kuusi- ja seitsemänvuotiaiden lasten haastattelututkimukseen ja on lajissaan ainutkertainen koko maailmassa. Neljä kertaa kerätyssä Lapsibarometrissa on selvitetty lasten kokemuksia luottamuksesta (2016), tarkasteltu vapaa-aikaa ja testattu samalla kahta metodia – puhelin- ja käyntihaastattelua (2018), tutkittu lasten käsityksiä hyvästä elämästä (2020) ja lasten näkemyksiä turvallisuudesta (2022). Vuonna 2025 julkaistaan Lapsibarometri, jossa on selvitetty lasten näkemyksiä esiopetuksesta ja oppimisesta.

Nuoret neuvonantajat

Lapsiasiavaltuutetun tehtävänä on pitää yhteyttä lapsiin ja nuoriin ja välittää heidän ajatuksiaan esimerkiksi päätöksentekijöille ja lasten parissa työskenteleville. Tätä tehtävää lapsiasiavaltuutettu toteuttaa Nuoret neuvonantajat -toiminnan avulla. Nuoret neuvonantajat -toiminnan sisältöjä hyödynnetään toimiston julkaisuissa, lausunnoissa, kannanotoissa, aloitteissa ja selvityksissä. Nuoret neuvonantajat toimivat kolmella tavalla. Nuone-teematapaamiset ovat yleensä tietyn teeman ympärille rakennettuja lapsiryhmien yksittäisiä tapaamisia. Tapaamisten teemat liittyvät pääsääntöisesti lapsiasiavaltuutetun vuoden strategiseen painopistealueeseen. Nuone-tiimit ovat useamman kerran tavattavia lapsiryhmiä, joiden kanssa keskustellaan niistä asioista, joita lapset itse nostavat esille. Säännöllisesti tavattaviin Nuone-tiimeihin osallistuu erityisesti haavoittuvassa asemassa tai muutoin muihin lapsiin nähden erityisessä asemassa olevia lapsia. Nuone-vierailut ovat yksittäisiä lapsiryhmien tapaamisia, joissa keskustellaan sellaisista asioista, jotka ovat ajankohtaisia lapsille juuri sillä hetkellä.

Koulutuksen yhdenvertaisuuteen liittyen järjestetään talvella 2024–2025 lasten ja nuorten teematapaamisia. Tarvittaessa voidaan järjestää tapaamisia myös yksittäisistä ajankohtaisista tai muuten tärkeiksi havaituista aiheista. Vuoden 2025 toteutetaan Nuone-tiimi myöhemmin päätettävän lapsiryhmän kanssa. Toimintamallin arviointi julkaistaan osana eduskuntakertomusta vuonna 2026.

Tutkimukset ja selvitykset

Lapsiasiavaltuutettu julkaisee tutkimuspainotteisia selvityksiä vuoden teemaan ja muihin tarpeellisiin aiheisiin liittyen. Selvitykset kokoavat yhteen lapsia koskevaa tutkimustietoa tiettyihin teemoihin liittyen, tuottavat uutta tietoa lasten näkökulmasta ja toimivat siten lasten hyvinvoinnin seurantavälineenä. Selvityksissä voidaan syventää tietoa jostakin ilmiöstä tai epäkohdasta lasten tai nuorten elämässä. Olennaista on tuoda esille lasten ja nuorten kokemuksia tai mielipiteitä jostakin sellaisesta asiasta tai ilmiöstä, josta ei ole riittävästi aiempaa tutkimusta. Selvitys voi samalla antaa sysäyksen laajemman tutkimuksen toteuttamiselle, mikäli sellainen todetaan tarpeelliseksi. Selvityksiä toteutetaan itse ja yhteistyössä sidosryhmien ja tutkijoiden kanssa.

Lapsen oikeuksien komitean yleiskommentit

Lapsiasiavaltuutettu on suomentanut YK:n lapsen oikeuksien komitean yleiskommentteja. Yleiskommentit tarkastelevat ja syventävät lapsen oikeuksien sopimuksen määräyksiä ja antavat täytäntöönpano-ohjeita. Tietoa yleiskommenttien sisällöistä välitetään sidosryhmille ja laajalle yleisölle. Käännöstoiminnan vaikuttavuutta edistetään viittaamalla yleiskommenttien olemassaoloon ja sisältöön lausunnoissa, aloitteissa, kannanotoissa ja eri tilaisuuksissa sekä seuraamalla niiden esiintyvyyttä päätöksenteossa ja yhteiskunnallisessa keskustelussa sekä viestimällä yleiskommenteista lapsiasiavaltuutetun viestintäkanavissa.

Esitelmät ja luennot

Lapsiasiavaltuutetun lakisääteisenä tehtävänä on neuvoin ja ohjein kehittää yhteiskunnallista päätöksentekoa ja edistää lapsen oikeuksien toteutumista yhteiskunnassa. Lapsiasiavaltuutettua kutsutaan usein puhujaksi erilaisiin tilaisuuksiin. Tilaisuuksien painoarvoa harkitaan tarkasti, ja tilaisuuksissa pidettävien puheenvuorojen yhteydessä vaalitaan koulutuksellista näkökulmaa. Jokaisen puheenvuoron yhteydessä välitetään tietoa lapsen oikeuksista, lasten näkemyksistä, YK:n lapsen oikeuksien komitean työstä ja esimerkiksi yleiskommenttien sisällöistä, lasten hyvinvoinnin tilasta ja annetaan ajatuksia olosuhteiden korjaamiseen. Esityksistä laaditaan kirjoitetut puheet ja/tai diat, jotka tallennetaan jatkokäyttöä varten. Lapsiasiavaltuutettu on lisäksi ollut aktiivinen lapsen oikeuksien verkkokoulutuksen suunnittelussa, jota kansallinen lapsistrategia toteuttaa osana perustehtäviään. Esitelmien ja luentojen vaikuttavuutta arvioidaan saadun palautteen perusteella.

Lasten hyvinvoinnin kansalliset indikaattorit

Lapsiasiavaltuutetun toimisto on aiemmin ollut aktiivisesti kehittämässä lasten hyvinvoinnin kansallisia indikaattoreita, joita on kerätty Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ylläpitämään tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanetiin. Erilaisia indikaattoreita löytyy myös Tilastokeskuksesta ja erillisvirastojen sivuilta. Indikaattoreita hyödynnetään toimiston työssä, lausunnoissa, kannanotoissa, aloitteissa, esityksissä, koulutuksessa ja selvityksissä. Lisäksi eri koulutustilaisuuksissa ja vierailuilla tuodaan esille lapsia ja nuoria koskevaa tutkimustietoa ja sitä, mistä tutkimustietoa saa. Toimistossa seurataan aktiivisesti ajankohtaista lapsia ja nuoria koskevaa tutkimusta. Lapsiasiavaltuutettu jatkaa indikaattoreiden kehittämistyötä yhdessä kansallisen lapsistrategian ja Tilastokeskuksen kanssa.

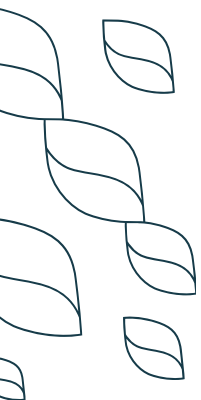
Kansalaisyhteydenotot

Lapsiasiavaltuutettu saa vuosittain 400–700 yhteydenottoa kansalaisilta ja lasten kanssa työskenteleviltä ammattilaisilta monista lapsia koskettavista asioista. Lapsiasiavaltuutetulla ei lain mukaan ole toimivaltaa ottaa kantaa yksittäisten lasten ja perheiden asioihin tai puuttua muiden viranomaisten toimintaan yksittäisasiossa. Hallintolain mukaisesti

lapsiasiavaltuutetun toimisto tarvittaessa ohjaa yhteydenottajat oikean viranomaistahon puoleen.

Kansalaisyhteydenottoja hyödynnetään vaikuttamistyössä, sillä tieto lasten ja nuorten maailmassa olevista ajankohtaisista ilmiöistä on lapsiasiavaltuutetulle arvokasta. Toimisto tilastoi kansalaisyhteydenotot yleisellä tasolla ja hyödyntää näistä saatavia näkökulmia omassa työssään sekä viranomaisyhteistyössä. Vuonna 2025 jatketaan puhelinaikaa sekä kehitetään verkkosivujen kansalaisille ja sidosryhmille suunnattuja osioita edelleen.

Lapsiasiavaltuutettu verkostoi ja rakentaa yhteyksiä eri toimijoiden välille

”Lapsiasiavaltuutetun tehtävänä on kehittää yhteistyömuotoja eri toimijoiden välille.” (Laki lapsiasiavaltuutetusta 2 §)

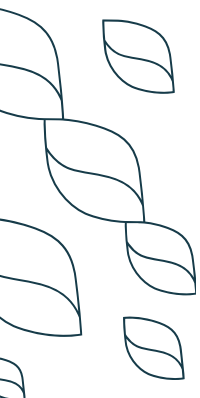
Lapsiasianeuvottelukunta

Lapsiasianeuvottelukunnasta säädetään lapsiasiavaltuutetusta annetussa laissa (1221/2014) ja sitä koskevassa valtioneuvoston asetuksessa (274/2005). Lain 4 §:n mukaan neuvottelukunnan tehtävänä on toimia lapsiasiavaltuutetun apuna lasten aseman ja oikeuksien sekä niitä koskevien viranomaisten yhteistyön edistämistä varten. Asetuksen 5 §:n mukaan valtioneuvosto asettaa neuvottelukunnan lapsiasiavaltuutetun ehdotuksesta enintään viideksi vuodeksi kerrallaan. Neuvottelukunnassa on puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja enintään 14 muuta jäsentä, joista kullakin on henkilökohtainen varajäsen.

Vuonna 2025 toiminnan aloittaa uusi lapsiasianeuvottelukunta, jonka nimeämispyyntökirjeet on tätä suunnitelmaa laadittaessa lähetetty eri ministeriöihin, virastoihin, järjestöihin, tutkimuslaitoksiin ja asiantuntijajäsenille. Neuvottelukunnan kokoonpanoa muutetaan siten, että varapuheenjohtajaksi on jatkossa pyydetty kansallisen lapsistrategian edustajaa. Lapsiasianeuvottelukunta kokoontuu tavallisesti neljä kertaa vuodessa. Vuonna 2025 lapsiasianeuvottelukunnan yhteyteen perustetaan myös uudet työryhmät, joita voidaan lisätä tarpeen mukaan.

Sidosryhmätyö

Lapsiasiavaltuutetun sidosryhmiin kuuluvat muut viranomaiset, kunnat, hyvinvointialueet, tutkijat, järjestöt, uskonnolliset yhteisöt, yritykset sekä muut lapsipolitiikan toimijat ja alan asiantuntijat. Lapsiasiavaltuutettu tekee yhteistyötä sidosryhmien kanssa heitä tapaamalla ja erilaisiin tilaisuuksiin osallistumalla. Myös pitkäjänteinen osallistuminen erilaisiin strategisesti merkittäviin komiteoihin, työryhmiin ja ohjausryhmiin on tärkeä osa lapsiasiavaltuutetun toimiston työtä. Vuonna 2025 vahvistetaan edelleen yhteistyötä erityisesti kansallisten toimijoiden, kuten erillisvaltuutettujen, kansallisen lapsistrategian ja Itlan kanssa.

Kansainväliset yhteydet

Lapsiasiavaltuutettu tekee kansainvälistä yhteistyötä lapsen oikeuksien edistämiseksi. Lapsiasiavaltuutettu on vuonna 2025 eurooppalaisen lapsiasiavaltuutettujen verkoston European Network of Ombudspersons for Children (ENOC) puheenjohtaja. Verkoston konferenssi ja vuosikokous järjestetään syyskuussa 2025 Moldovan toimesta. Vuoden 2025 toiminnan teemana on fyysinen terveys ja lapsen oikeudet.

Vuonna 2025 jatketaan pohjoismaista yhteistyötä Ahvenanmaan, Färsaarten, Grönlannin, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan lapsiasiavaltuutettujen kanssa.

Vuonna 2025 lapsiasiavaltuutetun toimisto seuraa YK:n lapsen oikeuksien komitean työtä, kääntää sen julkaisemat yleiskommentit suomeksi sekä osallistuu komitean järjestämiin ajankohtaispäiviin. Lapsiasiavaltuutetun toimisto seuraa lisäksi Euroopan komission lapsitakuutyötä.

Lapsen oikeuksien viikko

Lapsen oikeuksien sopimus hyväksyttiin YK:n yleiskokouksessa 20.11.1989, ja ajankohta on vakiintunut lapsen oikeuksista muistuttavien tilaisuuksien ja tapahtumien teemaviikoksi sekä kansalliseksi vakiintuneeksi liputuspäiväksi. Lapsiasiavaltuutettu osallistuu viikon tapahtumiin yhteistyössä eri toimijoiden kanssa ja toteuttaa lapsen oikeuksien viikon viestintää lapsen oikeuksien kansallisen viestintäverkoston kanssa.

Vierailut

Lapsiasiavaltuutettu vierailee kutsusta kunnissa, hyvinvointialueilla, kouluissa, varhaiskasvatusyksiköissä, oppilaitoksissa ja muissa organisaatioissa kohdatakseen ammattilaisia sekä mahdollisuuksien mukaan lapsia ja nuoria heidän arjessaan. Vierailujen yhteydessä kerrotaan lapsen oikeuksista, kerätään tietoa lasten kokemuksista ja mielipiteistä sekä havaintoja ammattilaisten tai vanhempien näkemyksistä, joita voidaan hyödyntää toimiston lakisääteisessä työssä kuten lausunnoissa, aloitteissa, kannanotoissa ja selvityksissä. Lapsiasiavaltuutetun vierailut eivät ole tarkastus- tai valvontakäyntejä.

Lapsiasiavaltuutettu huolehtii henkilöstön hyvinvoinnista

Henkilöstö

Lapsiasiavaltuutetun toimistossa työskentelee lapsiasiavaltuutetun lisäksi erikoistutkija, hallinnollinen avustaja, kaksi juristia, viestintäasiantuntija ja ylitarkastaja eli yhteensä seitsemän henkilötyövuotta. Toimisto pyrkii tarjoamaan vuosittain harjoittelupaikan 1–2 korkeakouluharjoittelijalle.

Henkilöstön hyvinvointi

Lapsiasiavaltuutetun toimistossa on voimassa työsuojeluohjelma, ja toimistoon on nimetty työsuojeluvaltuutettu. Lisäksi toimistossa on laadittu toimintaohjeet häirinnän ja epäasiallisen käyttäytymisen varalle, yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma sekä kriisiviestintäsuunnitelma. Vuonna 2025 toimistolle laaditaan valmiussuunnitelma.

Viisivuotisstrategiassa tavoitteena on, että lapsiasiavaltuutetun toimistossa osaamisen kehittäminen on jatkuvaa, työtehtävät ovat selkeitä ja motivoivia, johtaminen on kannustavaa ja tukee työntekijöitä, työhyvinvointiin panostetaan ja työyhteisö on turvallinen ja kannustava.

Tavoitteiden saavuttamiseksi jatketaan työnohjausta, vahvistetaan yhteisöllisyyttä ja keskinäistä luottamusta sekä luodaan yhdessä virkistäytymisen ja yhteisöllisyyden vahvistamisen tapoja. Jokaisen työntekijän annetaan vaikuttaa työnsä sisältöihin ja yhteisiin asioihin. Toimistossa edistetään joustavasti työn ja perhe-elämän yhteensovittamista. Työntekijöiden osaamista vahvistetaan jakamalla tietotaitoa sisäisesti ja ulkoisten yhteistyökumppaneiden kanssa. Lisäksi tuetaan jatkuvaa oppimista ja kannustetaan lisäkoulutukseen erilliskorvauksen avulla. Henkilöstön hyvinvointia ja johdon onnistumista seurataan CAF- ja VMBaro-kyselyn avulla, ja lisäksi kannustetaan jatkuvaan vuoropuheluun esimiehen kanssa. Toimistossa hyödynnetään työterveyshuollon palveluja. Lapsiasiavaltuutetun toimisto sijaitsee Jyväskylässä osoitteessa Vapaudenkatu 58 A ja Helsingissä osoitteessa Ratapihantie 9.

Talous

Palkat eli henkilöstökulut + sotu	565 000 €
Muut toimintamenot	147 000 €
Vuokrat	53 000 €
Yhteensä	765 000 €

Jyväskylässä 10.12.2024

Elina Pekkarinen
Lapsiasiavaltuutettu

Mari Laitinen
Hallinnollinen avustaja

